

güney

AYLIK SANAT DERGİSİ

Gravür: Nurullah Berk

ETEM OLGUNİL, TALÂT SAİT HALMAN, ATIF ÖZBİLEN, CAHİT İRGAT, METİN ELOĞLU, T. G. Rossenthal — VEDAT AÇIKALIN, MEHMET SALİH OĞLU, George Rohde — NUR TÜRETKEN, A, HALİM UĞURLU, Dr. SEDAT PINAR, MEHMET A. TUNCAY, RAUF AYBEY, GÜNGÖR ÖZMEN, LERZAN ÖKE, SİYAMİ ÖZEL, SUZAN GÖKÇEK, NEDİM ORTA, TİRAJE, Langston Hughes, HASAN KAVRUK, AVNİ ÖZTÜRE, HALİL BEYHANGİL, HALİL KOCAGÖZ, AYDIN YALKUT, Jacques Prévert, AVRAM VENTURA, MAHIR ARAL, A. BENDERLİOĞLU, BAYRAM İBRAHİM ROGOVALI

VE GÜLDESTE — Şiir eki —

güney güney güney güney güney güney

SAYI: 36

EYLÜL 1970

250 Kırş.

EVRENDE ELLERİMİZ /
 Suat TAŞER / Şiirler / Yedi-
 tepe Yayını / 1970, İstanbul

Usta sanatçımız bu kez 30 yeni şiirini sunuyor 70 sayfa içinde. Öbür şiirlerini anısayınca, son dönemindeki ozanlığının aşamalarını elbet «merrak» ediyorsunuz; oysa, şair-tacı, sıçramalı şiirsel serüvenlerin peşinde değil TAŞER.. İlk şiirlerini yayımladığı 30 yıl öncesindeki tutumunu aramak gereksiz; ne ki, bu süre içinde, toplumsal yöntemini daha belirgin kılabilmek çabasında, tutkusundaydı hep. Kimi kez «ironi»ye kayarak gerçekleştirdiyordu bu yöntemini, kimi kez de katı denebilecek bir «gerçekçilik»e yaslanarak. Yine de bu «ayağı yere basık» sanatsal gidişatı içinse, alabildiğine duyarlılık, yumuşak kişiliği yarasmıştır. İlk şiir betiklerini öbür ozan dostlarıyla paylaşarak yayımlıyordu; tiyatroyla ilgisinin, bitişikliğinin geliştiği oranda, bireysel sanat tutumlarını yegler oldu; eh, bu son betiği de — az önce andığımız — toplumsal sorunları inadına eşeler'celiğinden epey uzaklara düşmüş; günümüz şiirinin kaypak imgesel kargaşasından etkilenivermiş. Bu izlenim, bu yargı, TAŞER'in kişiliğini küçümsemek değil elbette; yoksa, sözü bunca niye uzatılır? Diyeceğim; bu son betiğinde çok değişik türden şiirleri yanyanalardan bir türlü caymamış; 30 şiir boyunca, Türk Şiiri'nin birkaç dönemini tadyorsunuz. Yine de; Kırık, Cren-n Kenarından, Bu Sen, Acılı, Kızıl Yağmur, Mutluluğun Gözleri, Bir Kez Yaşamak yine yine okunması, şiirler, kalası...

KOMPRAĐOR OYUNU /
 Maeli CEVAT / Oyun / Öncü
 Kitabevi / 1970, İstanbul

M. Cevat'ın hangi oyunu «sahnelendi» b'zde, hiç görmedim, anımsıyorum. Oysa, betiğinin ard kapagından oyun ve senaryo alanında epey çalışmaları olduğu belirtiliyor. Maciğ Cevat, ülkemizin çok çekmiş aydınlarından; Nâzım HİKMET'le, Orhan KEMAL'le «Mapusane» yanyanahıkları bile var. Giderek, Nâzım'ın İstanbul'dan ayrılış bildirisini

BİR'ler

TALÂT SAİT HALMAN

Pancurlar İrtülmüş evin aşkı söntüktür.

- ★ **Ölüm kahramandır da ölmek değil.**
- ★ **Kaplumbağa anlar mı neler çekti mamutlar?**
- ★ **En çok ürkenler en yavaş ölüyor.**
- ★ **Kediler şükrediyor Allaha: Çöp olmaktansa...**
- ★ **Yenik düşmeyen tek kumandan zamandır.**
- ★ **Gece gündüz ecelin özlemidir kör yarasa.**
- ★ **Martılar özler de bilmez tavinin tarihini.**
- ★ **Zafer kazanması zordur duyarsa can kulağı...**
- ★ **Yağmur ağlar yeşil yaratmak için.**
- ★ **Her noktada son biter ve sonsuz başlar.**

dostlarına ilk iletin de o., Neyse, gelelim elimizdeki yapıtına: 3 perdelik bir oyun bu. 17 kişi söz ediyor. Ama, önde gelenler birkaç kişi; profesör, eşi, bir kadın, orospu, ve 1., 2., 3. adamlar... Olay, zaman — mekân belirginliği olmayan bir ortamda geçer ve somut — soyut kargaşasının «toplumcu» açıdan bir bakıma eleştirisini tanımlar. Sahneye uygulandığında çok ilgi çekebileceğini umduğumuz bu yapıtın, okumaya elverişsizliğini de belirtelim. Ha, bir de şunu: Yazarın, içten bir silginlikle, ÖN. SÖZ'deki şu sözünü: «KOMPRAĐOR OYUNU, bir bakıma, benden çok Nâzım'ın eseridir.» Niye?

EN/CAM — Behçet NECATİ GİL / Şiirler / DE Yayınları / 1970, İstanbul

Usta ozanımız bu kez daha bir yoğun «soyutlama» tutkusıyla çıkıyor karşımıza; salt şiir açısından değil; kendini, yaşamını, duyarlığını, evrene, topluma, kişisel sorunlara da bakışını soyutlayarak. Oysa, geçenlerde yayımlanan bir konuşmasında «kapalı şiir»den kaçındığını saptamak kaygısındayız. Ne ki, EN/CAM'ı baştan sonu okuyunca, Necatigil'in o buruk ama sımsıcak kişisel deyiş gücü yerine, yapay bir özgünlüğe yaslanmak çabasını hemen seziyorsunuz. Bu gereksinmeyi son yılların

kimi aşırı eğilimlerinden esinlenerek duymuş olabilir ki, sımsıkı, apaydın bir gerçek Türk ozanı adına — hele hele geçmişteki tutumunun, yapıtlarının şaşmazlığını anısayınca — hayıflanmamak elde değil. Üstelik, «halk beni elbet anlar da diyebiliyor...»

BOZKIRLARIN ÇOCUĞU /
 Selâhattin KOÇAK / Şiirler / 1970, Çorum.

1947 doğumlu ozanın ilk betiği bu. 46 sayfa kapsamındaki uzunlu kısıklı 12 şiirde, köyü — köylüyü işleyen gözde ozanlarımızın etkisi apaçık ya, yine de, kendine özgü kekre bir deyiş yeteneği var Koçak'ın. Şiirlerinin çoğu biter ağıt niteliğinde; ama bu karmaşık ağıtlarda ninni'lerimiz, kafa zonklatan Merih yörüngesi, Memiş, XX. yy. senfonisi, Oğuz'un Gökürk'ün torunları, Muhammed, Musa, Davut, Grönland, Kore, Sakarya, Eyfel, Toroslar, Ağrı, Zap suyu, Apollo 11, Urfaş Reşo bir tuhaf bileşimde... Koçak'ın sanatsal bakımdan umutlandırıcı özelliği şu denebilir: Şiir'in bamtellerini biliyor, dil'i harcamaşız kullanıyor; Öz'e verdiği önemi, özemi de daha dış — etki'lerden arııp kişiliğince biçimliyebilirse, sıkça adı anılır ozanlardan biri olmaması için hiçbir neden yok.

DILDEN DİLE / A. KADIR / çeviri Şiirler / 1970, İstanbul.

A. KADIR, 1940'lardan buyana en belirgin bir sanateri; gerek sürçmesiz, toplumcu şiirleriyle, gerek gelmiş — geçmiş ozanlardan yaptığı çevirilerle, gerekse yaşamıyla ilgili, çilekçe dostlarıyla ilgili anı yapıtlarıyla, Sayın Azra ERHAD ile bütünlediği «İlyada»yı ve «Odyssea»yı bir başka tanıtım konusu yaparsak, şimdilik. Dilden Dile'yi şuracıkta analım: Neruda, Brecht, Eluard, Hayyam, Desnos, Guillevic, Mevlâna, Ho — Şi — Minh, Vian, Gamarra. Evet, yaşamda olan olmayan, doğudan batıya değin uzanan en soylu ozanların 10'undan seçkin bir değerlendirme bu; A. Kadir'in o güzeli, titiz, anlama saygılı türkçesiyle gerçekten çok başarılı bir yanyanahık DILDEN DİLE.

GÜNEY ve YAYINLARI

GÜNEY, birinci cilt sayıları	12 TL.
GÜNEY, ikinci cilt sayıları	15 TL.
GÜNEY, üçüncü cilt sayıları	30 TL.
HÜZÜN ÇIKMAZI — Şiirler — Piyale Gönültaş	4 TL.
NİSAN YAĞMURU — Şiirler — Celâl Arabacıoğlu	5 TL.
GÜLDESTE Şiir Antolojisi — 12 forma ciltsiz —	5 TL.

DOSTLARLA BAŞBAŞA

Atıf ÜZBİLEN

Sanat dergileri bir yerde, sahiplerinden çıkar - çıkışır. Onu sevenlerin, ona tutulanların malı olur Siz, artık bir sanateri'siniz, koşturup duracaksınız, durup dinlenmeden. Ve de, daha ileriye, daha yeniyeye erişirebilmek için çaba üstüne açba katacaksınız.

Sözümü GÜNEY üzerine getirmek istiyorum. Elinizdeki 36'nci sayımızla 3'üncü yayın yılımızı doldurmuş bulunuyoruz. Önümüzdeki ekim sayımızla 4'üncü yılımıza merhaba! Ve Güney, artık sizlerin oldu.

Eh, sizlerin çoğu da uzaklardasınız. Hiç kuşkusuz, derginizin gidişatından bilgiler edinmek istersiniz. Daha çok, şu yaşam savaşımızdan yakınmamızı beklersiniz.

Güney'iniz elinize iki gün geç ulaşsa, kuşkulanırsınız; «acaba?» der, düşünürsünüz. Yazarsınız bazan da bize, «bravo» dercesine, direnişimizde şaşar kalırsınız.

AÇI

Bir dörtköşe şey türedil hiçbir açısında yoğun
Kesip biçiyoruz o hiçliği, elde var hiçlik
Bu ne biçim paravanalı matematik
İki kez iki dört ederken, beşinci boynuz

Göğü bile damıtamıyorlar, hep sulusepken
Akağalar yeniden palazlanamaz şu son sırnaşıklıkta
Pancursuz gecelerimdir alabildiğine yıldızlar ağın
Ve gözü bence elâ, az kıvrıkcık, sonsuz piçler doğarken

Öyle ya, vay anasını o çiğdem láciverdinde
Damat tıraşlı ölüm
Şaşakalır kıpkıl örgüsünde erguvanım
Ovaya yaz iner kabarır, o çift kenasetli kuşu dinle

Ve bak göreceksiniz.

Metin ELOĞLU

KEMAN

Önceleyn bir sancıdır geliyor
Önceleyn önceleyn bir sancı
Omuzumda çürük dişli ak sakallı kemancı
Sarkılar dileniyor önceleyn önceleyn.

Köşe — bucak bu sarhoş önceleyn kimden kaçmış?
Direktörmüş önceleyn bir bankada camekânlı
Şimdi kemer satıyor aşık olmuştun oynatmış
Camekândan uzakta demleniyor kemanlı.

Saç uzun tırnak uzun kurtulmamış sevdadan
Ha varmış önceleyn, ha yokmuş önceleyn
Aldı çaldı duvara kırıldı keman.

Cahit IRGAT

«Yakınma» deyince, bu sözcüğün derginize getirdiklerini sizin adınıza açıklamaktan sıkılıyorum. Hem de boşuna değil mi ya; özerk bildiğimiz ve de daha çok ilgi beklediğimiz bir kuruluşun, gerekçe göstermeden bizlere sırtını çevirişinden; üç yıl önce başvurduğumuz ve her yıl da tazelediğimiz dileğimize, yaşamamıza katkısını umduğumuz bir başkanlığın genel müdürlüğünden aldığımız ipe-sapa gelmez yanıtlarından söz etmemiz, BOŞUNA DEĞİL Mİ?

Ama bir, her rastlayışımızda: «Ne fonksiyonu var, ne diye çıkarırsınız bu dergiyi?» diyerek bizi suçlarcasına yargılayan «yazar ve eleştirmen» dostlarımızın yıkıcı davranışından gocunmadık.

Küçümseven ya da önemsemeyen, bizimle ilgilenmiyen ünlü yazar ve basın ilişkilerine ne kızdık, ne de küstük.

Ashında, bu mutlu günümüzde

iyimser olmayı öngörüydüm. İyi-si mi, sözümü döndürüp doluşturup sizlere yönelteceğim. Önce, halimizden anlayarak karşılık gözetmeksiz derginizi güçlendiren tüm sanatçılarımıza; radyo, derg. ve gazete yetkililerine sizler adına gönül borcumuzu sunmak istiyorum: **SAGOL-SUNLAR!**

«... Size bir dağ başından yazıyorum. Burada kâğıt bile bulamıyoruz. Bu yazım çirkin oldu, biliyorum; değiştiremedim, özür dilerim. Mektubumu bir köylüye verip kente gönderiyorum. Elinize geçip geçmeyeceği belli değil. Dağların ardında sanatı izlemenin güçlüğünü kimse benim gibi anlayamaz...» diyordu bir mektubunda Ali Öğretmen. Tunceli'nin kuş uçmaz - kervan geçmez bir dağ köyünden sesleniyordu.

Toroslara sırtını dayamış, Akdeniz'e bağı açıp bir güney köyünün Ayten öğretmeni: «... Size birşeyler yazabilmek için lambamın fitilini iyice açtım.» diyordu. «... Köyden söz edeyim: Bir sınıflı bir tek okulumuz var. Ve tek sınıflı okulun bir tek de öğretmeni var. 110 öğrenciyi okutur. Sabahtan akşama dek ayak üstü. 5 sınıflı okulun öğretmeni müdürlük de yapar...»

Posta pulu edinemediği için mektubunu bir hafta erteleyen; gündüzleri amele, geceleri öğrenci dostumuz hoşkarşılırsa da, bize yazdıklarını Güney'in sütunlarına aktarabilsek...

Bunlar, acı gerçeğin bir - iki somut örneği. Daha neler var neler... Önümde bir dosya dolusu mektup, sıra beklemede. Üşenmiyorum; ne var ki, yoğun uğraşımda zamanım kısıtlı, yanıtlamada gecikiyor ve en çok buna üzülüyorum.

Düşler içinde, tasarladığımız gerçeğe ulaşabilmemiz kolay değil. Güney'e tutkusu olan dostlarımız çoğalıyor, güçleniyoruz ya, en önemli sorumuzun çözülmesi demektir bu...

Sevgi ve saygılarımızla.

KATOLONYA'ya SAYGI

T. G. Roesenthal

Türkçesi: Vedat AÇIKALIN

Miro'nun, I.C.A. 'deki kitap resimleri ve grafik çalışmalarında derlenmiş küçük çapta, tamamlayıcı nitelikteki bir sergisi ile, Tate Gallery'deki, kişiye geçmişi yaşattırarak yapıtlarının sergisi, üzerinde önemle durulacak bir konudur. —Başta yapıtlarının kendi doğal özellikleri ve kaynakları konusunda— Son yüzyıl içinde İspanya'nın, hemen hemen tüm canlılığının Katolonya'dan gelmesi bir rastlantı olayı değildir. Değil mi ki İspanya'yı Katolonyalı sanatçılardan ayırmakla, ünlü oyun yazarlarının tümü İrlandalı diye, Jacobean devrinden sonra bir İngiliz Tiyatrosu olmadığını söylemek yanlıtsına düşeceğiz; dil ayrılığına karşın bu canlılığın İspanyolcadan geldiğini yine de kabullenmek zorundayız. Malaya'da doğan, ama ilk sanat eğitimi Barselona'da alan Picasso'nun dışında Cuxart, Tapies ve heykeltıraş Gonzalez'in de çinde buldukları bir numaralı sanatçıların tümü de bu bölgeden gelmişlerdir. Oysa Miro ve Gaudi'nin vatanı Barselona'nın ta kendisidir. Gaudi'de Miro'nun kaynaklarını bulursunuz; Katolonya «peyzaj»larında ise herikisininkini görmek mümkündür.

Yeni sanatın (Art Nouveau) başta gelen sanatçılarından biri ve yüzyılımızın kişiye coşkunluk veren en büyük mimarı Gaudi, Miro'da bulduğumuz aynı imge unsuru ve dalgalanan açlıkların oluşturduğu aynı sürekli yığılmayı, yapıtlarına koymuştur. Eğer Barselona'dan çıkıp ta birkaç kilometre uzaklaşırsanız, Miro'nun toprak ile yarenliklerini gerçekleştirdiği yer olan Montroig köyünü ve doğuştan katıksız Gaudi yaratılmış, kayalarından yontulmuş, Sagrada ailesinin bir kolu olan Montserrat Dağları'nı görebilirsiniz, Miro'da, imgeyi duyus ile özdeği duyus arasında sürekli bir savaşma olagelmıştır. Ot yapıtlarının pek titizlikle işlendiği «Çiftlik» tablosu gibi, gerçekte imgenin ta kendisi olan, aşırı bir gerçekçilik unsuru taşıyan tabloları, Miro'nun imge peşinde koşuşunu az da olsa açıklamaktadır.

Gerçekte Miro'nun Fauvizm ve Kübizm ile bir sıçrayış yaptıktan sonra «sürrealizm»e dönmüş olması, bugün hemen hemen aydınlanmış gibidir. Sinsi yönlerde, üzgün bir soytarınlığı gibi apaçık bir valva rış vardır ki; bu, Miro'nun yapıtlarından hiç te eksik olmaz. Miro, tüm sürrealistler içinde daima acılı biri olarak göze çarpmıştır. Örneğin tablolarındaki işkenceden çıkmış, burkulmuş bedenler, bir Dalí'nin fırsatından çıkan, okul öğrencilerinin çocuğu sevincinden tümü ile yoksundurlar. Oysa Miro'nunkiler gerçek bir acıyla haykırmaktadırlar.

Tate Gallery'deki sergide kolayca görülebileceği gibi, Miro, sanata yenilik getirmiş bir ressamdır. Bunu, yalnız kendi stilini yarattığı anlamda değil, bir deneyci olarak ta baharmıştır. Kişi, Miro'yu pırıl pırıl renkler, alışılmamış dışımda yabancı desenlerin birleştiği, lekelerle dile gelmiş tablolarıyla seve seve bağdaştırır; emek verip bu nitelikleri anlamak zorunda kalır. Özellikle 1919'da yaptığı kendi portresi ve 1918'deki «Dikelen Çıplak» gibi ilk yapıtlarının bazıları karşısında kişi, tansımadan edemez. Ama bunlar daha çok zamanının resimleridir ve hemen hemen çağdaşlarının yapıtları ile aynı değerdedir. Öte yandan, onun daha sonraki resimleri, tümüyle kendine özgü bir stilde yapılmıştır. Bunlarda, neredeyse sanatını yitirecek aşırılıkta stilize olmuş bir işleme örgüsü vardır.

Miro; Klee ve Kandinsky gibi usa gelmeyen, önemsiz küçük şeyleri birleştirip onlardan bir anda çekici ve önemli desenler yaratabilme yeteneğine sahiptir. Öbürleri gibi, katıksız soyut biçimleri gerçek olanlarla birleştirir, ama onlardan ayrıldığı yan, resimlerindeki esi görülmemiş devim akıcılığıdır. Sık sık hiç gölge bırakmayan ve birdenbire değişen tümü ile donuk renkler kullanmasına karşın, bu tablolarında bir çeşit sürekli yaşam sezilir. Onlar üzerinde duyacağınız tek kuşku, sanki yaşam, olduğu gibi hiç açıklanamıyacak kertede derin gerçeklerle doluymuşçasına, «saçma olan»a

Desen: Metin Eioğlu

GÜNAHKAR

Kendi kadınığında yapayalnız
Gül gül bir ateş ki, yanar dururmuş içinde
Kızı mıydı şimdi ona ortak çıkan?
— Gidi zalım kız —
Oğlan desen, Herkül gibi bir oğlan!

Peki ama ne yapsındı bırakılmışlığında?
Güzelliğinin hakkını yiyen toplumdun,
Kime yakınsındı?
Aşağıya tükürse sakalı
Yukarıya tükürse bıyığı
Ayıpmuş günahmış suçmuş,
Gel de dayan!

Tuttu birgün ormana daldı
Gür ağaçların içinden ırmaklar akan
Diri suda birdenbire soyuna kaldı
Bir ışık vurdu kararın gözlerine
Ve bir erkek..
Oldu olan!

Gök artık eski mavide değildi
Ağaçlar da eski solgun yeşilde
Tutkusunu örten mumlar eridi

Dedi: «Aşk imiş her ne var âlemde!»
Günah yüreğinde saklı bir fare
Varlığını için için kemirdi.

Mehmet SALİHOĞLU

karşı bir eğilimi, bu tabloların gerçekten yansıtmayı yansıtmadığıdır.

Miro'nun eksiksiz bir ağırlayıcı olduğu su götürmez bir gerçektir. Tate Gallery'deki sergi, güzellik beğenimizi ve gözümüzü doyuran tükenmez bir kaynaktır. Yine de sonuç

olarak, Miro'nun Löger gibi, Picasso, Braque ve Matisse'in pek etkileyici gölgelerinden kendini kurtarıp gelecek sırtın tartışma kaldırmaz öncülerinden olmak için kendi doğrultularını çizen ressamlardan biri olup olmadığını düşünmeden edemeyiz.

ÇEVİRİ ÜSTÜNE

George ROHDE

Kısaltarak Çevren:
NUR TÜRETKEN

Çeviri, başarılı olsun olmasın, öncelikle bir sorumlucu girişimdir. Yine de, tüm kuşakların kendi dillerine özgü olanaklarıyla, yapıta bakış açılarıyla bu girişimden sakınmaları gerekir. Niyesi de, iyi bir çevirinin «örnek»leşip, öykümelere yol açabileceği gibi; kötü çevirilerin de öte çevirmenlere somut bir «ders» niteliği taşıyışı.. Şöyle bir genelleme yapalım: Çeviri, gerek çevirmende, gerekse okurda belirli bir düşünsel durumu koşullar. İlkten çevirmen, ulusunun hangi dil katına sesleneceğini kestirebilmelidir. Yapıtın yorumunda, etkinliğinde çok önemlidir bu tutum. Eğer bu yordamı yeğlemeye üşeniyorsa, ya da kendinceliğe aykırı buluyorsa, içeriğin özetsel aktarmasıyla yetinmek çok daha «namusluca» olur elbet. Ve böylece, hem bambaşka bir yaratıcının «mirasvadi»si olmaktan kurtulur, hem de kişiliğinin - bir bakıma - yansımalarını sağlar.

Çeviride ön-ilkelerin «aslolana sadakat» olmadığı bilinen şey. Olası iş değil de ondan. Ama, «aslolanın» gerçek anlamını değerince sezme, ona özgü erdemlerin gizini belirlemek, «hava»sını yitirmemek de her öznel çevirmenin boynuna borç. Yoksa, okurda bir yapaylık, giderek «sahte»lik duygusu uyardırırermesi olağandır. Yapıtın özünü bilen okur, çevirinin kötülüğüne parmağını basarken de, bir «yalancı»yla yüz yüzmüşçesine irkilir; tıpkı, birinin dediklerini, yüzündeki anlamın yansıması gibi...

Dil'de «eda», konuşanın kendidir düpedüz. Öyleyse, bir başka dilden yapılan aktarmada, bu «eda»yı nasıl koruyacağız? Olanaksız. Geçen yüz yılın dil bilginlerinden **Steinhalt**'in bir sözü var ışıtıcı: Anadilimiz, bizlerin içinde kendiliğinden doğup gelişmiş değildir elbette.. Nedir ki, bizincimize, düşünsel yeteneklerimize aşılarmış gibidir; öylesine ki, yaşamın özuları kökten daluçlarına akıp, yine geri dönerler. Eldili de ancak ussal bir devrimin doğal sonucu öğelerini taşır. Ordaki sözcükler bilgi ve görgülerimize bağlıysa da, iç

GÖK AĞRI

Düştü elimden gül
Ve uyuklayan düşünce zamanın uçlarında
Uzadı gözlerimden bir ıssız yavaşlığa
Kavuran yalnızlığı ruhun buzullarında
Ve çöktü ortalağa maddenin yorgunluğu

Yarattım cehennemini sözlere tutsaklığım
Bir futam aklımın tanrısal sonsuz defneler savaşında
Uyguladım eşyayı zamanı bir büyük bestecinin
Ve hiçliğini ateşlere bastığım evrenimde
Gördüm ki ürpertili bir akşam karanlığı
ve devinen yer kabuğu

A. Halim UĞURLU

acunumuza tümenden giremezler. Gerçek yaratıcılığımız, anadilimizle sınırlıdır. Eldillerinin yasaları, uygulamaya zorunlu olduğumuz birer kuraldır; ne kolayca doğarlar içimizden, ne de içimize işleyebilirler. Gerçek olan dilimizin ucuna hiç zorlamasız geliverendir; yani, bir ucu vüregimizdeki ANADİL'i'miz...

Evet, çevirinin önemi yadsınamaz; ama bu işlemin doğru-dürüstlüğü, bilmediğimiz bir düşün acunundan algılarımızı şaşırtmaması, ekinimizi sağlıklıca yüceltmeleri, iğreti giysisi gibisine belleğimizden düşmeleri de ilk koşul. Çoğu kez, gerek «metin»i, gerekse «eda»yı kavriyamamış bir çevirmen, kuşaklar boyunca, ana-yapıt'ın bambaşkalaşmasına çanak tutar, dolayısıyla da ödevine «ihanet» etmiş olur. Evet, çevirmen türlü durumlarla bir karmaşa içindedir; bunların en aşırılık-larda biçimlenmesi şunlardır: Çevirmen; yararlandığı, içinde yaşadığı düşün evrenini tanımlayan ortamın olağan dilinden öte bir soyut deneye kolayca girişemez. Evreni hangi dille tanıdıysa, tek tutamağı odur ilkten. Ya da salt kendi kişiliğine özgü bir yapıtı veğler çeviri gerek sinmesinde. Yakınlarda yayınlanan bir TACITUS çevirisini anıyıyorum: Çevirmen bu nedensiz çabasinda, özel ilgisinden olacak-sanki bir «polisye roman» yöntemi uyguluyordu! Sanki yapıta daha bir çekicilik katarım düşüyle... Bu bir görüş yanlısıdır öncelikle ve, gitgide bayağılıkla, sorumsuzlukla bitişiverir.

Amaçları apayrı olsa da, şu üç çeviri türü üstünde durabiliriz:

A — Bilimsel çeviri: Öz ergesi, salt «metin»in açık - seçik'liğini sağliya-bilmektir. Bilimsel araştırmaları kolaylaştırdığından ve öznel değerleme savında bulunmadığından, çoğu kez yazıldığı dille yanyana yayımlanır. B — Gerçek özü, yapısı bilinmeyen kimi yapıtların içeriğini veren, daha doğrusu, yorumlayan çeviriler. Bu yöntem, yazımsal yapıtların değerince yansıtılabilmesini elbette sağliyamaz. Her dilde başkalaşverir.

C — Yapıtsal gövdenin kökenine en uygun aktarmayı amaç edinen soy çeviri.

Söz konumuz üçüncü tür. Kimi kez öyle olmuştur ki, çevirmen kendi dilinin yazımsal kaynaklarından yararlanıp «eklektik» bir yapıya varmanın en usluca yolu olduğu samısına kapılmıştır.. Dilsel geçmişimizle bağları koparmanın olanağı yoksa da, salt o «hazine»ye bel bağlamanın çeviri kurallarına aykırılığını da unutmamak gerek. Sorun şu değil: Çevirmen, bir eloğlu yapıtı bize bize sunabilmek becerikliliğini gösterbildi mi? Oysa sorun şu: Çevirmen, elindeki dış yapıta eğilirken, dil'i o canlılıkta, o anlam gücünde tadıp -bozmadan, ırgalamadan-bize de sunabildi mi?

Az önce, dışyapıtın çevirisini yükümlenene pek çarşak bir açıdan abanmıştık: Kendi dilinin olanaklarından alabildiğine yararlanıp, kolayına kaçarcasına, ana-yapıt'ı değiştiren kılması, bir; salt ana-yapıt'ın dil ve anlatım sınırları içimiz, el-düşün evreniyle ilişkileri, kendi düşünsel yeteneklerimizin gelişmesi bakımından ortaklaşabilmektedir. Kolay mı? Değil. İşte çevirmene düşen başarı tutkusu da buracıkta belirleniyor; okuru zorlarken, saygı-sevgi uyanıdırabilmek onda..

Gayrı toparlıyalım: Günümüzde öylesine bir çeviri furçası var ki, «sâdik»ya da «serbest» çeviri yöresindeki ayrımlar, ayrıntılar sisleniyor. Her çeviriye bir kuşkuyla bakar olduk. Doğrusu bu ya! Diyelim bize el gelebilecek şeylerin tümünü olası kılan bir THUCYDİDES çevirisini nasıl baştaçı ediverelim çarçabuk? Yineliyelim; ereğimiz, el-düşün evreniyle ilişkileri, kendi düşünsel yeteneklerimizin gelişmesi bakımından ortaklaşabilmektedir. Kolay mı? Değil. İşte çevirmene düşen başarı tutkusu da buracıkta belirleniyor; okuru zorlarken, saygı-sevgi uyanıdırabilmek onda..

Şu dediklerimi **wilhelm von Humboldt**'un bir sözüyle noktalıyayım: «Çeviri, bir ulusa kendi dilinde ve düşen acununda varolmanın ya da bambaşka biçimlerde tanımlananı vermek zorundaydı, peşin ödevi «sadakat»tir. Bu devimin anlamı da şu ola: Kedine özgü yapısını ve onu hiç yitirmeden - raslansal ayrıntıları bile - yansıtılabilmek demektir.»

ÂNADOLU KADINI - Dr. SEDAT PINAR

Ey saçları karanfil kokulu kadın!
Unut, şarkıların dediklerini.
Seneler aldı götürdü, seneler... Saklayamadım
Allahın hesapsız verdiklerini.

Bahar artık uzaklarda ve yorgun,
Bir fırtına esmede yer yer...
Çaldı, bütün güzelliğini bu yolculuğun,
Hırsız gibi günler...

Kıskanç avuçlarda ezildi bahtın,
Feryadını duyup gülümsediler.
İstedığın gibi yaşayamadın ; «ayıp!» dediler,
«günâh» dediler,

Yasaklardan kafes ördüler sana,
demirden sert, tunçtan kalın,

Mavilikler özlemine içerdiler.
Esir pazarlarında artsın diye fiatın,
Kalbini doğar doğmaz hançerlediler...

Bir kez olsun öpülmedi dudağın,
Koklanmadı saçların, yüzün, yanağın,
Bir defacık sevmedin, ölümden beter,
Kirlenir korkusuyla kızlık duvağın.
Kötüye çıkar diye adın,
Yanımdan geçerken birer birer,
Başını kaldırıp da bakmadın,
Yelkenleri aşktan sedef gemiler...

Şafağında gül açan geceleri,
Bir çıban zannettin, sıktın kanattın.
Sonunda sihirden köpük benzeri,
İşte bak, senin de yıkıldı tahtın.
Söndü yavaş yavaş,
Söndü bir mum gibi
Aynalardaki saltanatın!

Şimdi saçlarında ak demet demet,
Şerefler içinde dertli bir alın,
Mağrur bir kaç kemik ve kırışmış deri ve biraz da et
Ruh değil taşıdığın!
Bir taş ki yoğunlaşmış, bir taş ki kayadan sert,
Eski bir mezar gibi yıkık ve darmadağın...

İşte güzelim, tatlım, bir tanem,
Gümüş başlım,
Çatık kaşlım,
Hor bakışlım, divânem!
Canım benim,
Damarlarımdaki kanım,
Karalar yazılı kadınım.
Amanın dostlar, amanın!
Bütün mükâfatı bundan ibaret,
Bir ömür boyunca aşksız kalmamın.

Değişik yüzlerdi hep önümden geçen
 Değildi beklediğim, aradığım
 Boşandı benden uzak duygular
 Benzerdi biri ona zaman zaman
 Yüz onun yüzü gözler değil
 Tanmadan geçerlerdi anlamsız
 Beklemek en güzel azap
 Beklemek umut demek
 Saçlarda aldaniş adımlarda
 Vapurların biri gider biri gelir
 Tanımaz belki kimse
 Onu da benim kadar
 Saklamıyorum işte gerçek
 O gelirse dünya değişecek.

RAUF AYBEY

BEYAZ ÖRÜMCEK ÇETESİ

Mehmet A. TUNCAY

İçeri girdiğinde film başla-
 mıştı. Adam, ön sıralardan bi-
 rine oturdu. Her pazar «10
 maçinesi»ne geliyordu, «Na-
 mussuz yağmur» dedi içinden
 «az daha kaçıyordum..» Is-
 lak kasketini çıkardı, Koltu-
 ğa iyice gömüldü. Tepe-saçla-
 rı dökülmüş kafasında turun-
 cu çiçekli bir evrenin anıla-
 rı... dalmıştı.

Perdedeki adamın mahmuz-
 larından, kurşunları bitmez
 tabancalarına kadar herşey
 yıllarca öncesinden farksızdı.
 Haydutlar bir milyon doları
 kaldırımlardı bankadan, Re-
 isleri tek gözlü dev gibi bir
 zenciydi. Bankayı soyup so-
 ğana çevirdikten sonra kapı-
 sına bir de kâğıt iliştiymişti.
 Halkı kudurtan, çileden çıkar-
 tan bir tek cümle: «Tekrar
 geleceğim sarılar!»

Şerif'e gelince, ortalıkta
 görünmüyordu. Korkudan sin-
 miş, bir köşeye saklanmış ol-
 malıydı. Aslında, Güney Ame-
 rikanın en hızlı silah çeken a-
 damıydı şerif. Fakat zibidi sı-
 ğır çobanlarının önünde ezil-
 miş, rezil olmuştu. Kasabanın
 ünlü korkaklarından papaz bi-
 le: «Şerif Roland» demişti,
 «kariş Sara'ya görevini dev-
 retsen iyi olur, o senden yü-
 rekli.»

Adamcağız, çaresiz, atını
 çekti, hırsızların peşine düştü.
 Nevada'dan sonra iflahını kes-
 mişti sıcak. Günlerce uçsuz
 bucaksız steplerde dolandı
 durdu. Aradabir susuzluğu-
 nu gidermek için kaktüs dal-
 larının zehir gibi suyunu em-
 mek zorunda kalıyordu.

Adam koltuğuna biraz da-
 ha gömüldü. Canı sıkılmıştı,
 Tepesaçları dökülmüş kafası
 dehşetli kaşınıyordu. Öteden-
 beri hep öyle olurdu. Canı sı-
 kaldı mı kafası kaşınırdı.
 Perdede, direkboylu, şaşı, pis
 bir herif tabancalarını çek-
 miş, çevresine ateş ve ölüm
 kusuyordu. «Bunlar da film mi
 be?» dedi içinden, «Ameri-
 kan mavalı, yutturmasyon.»

Perdede tekgözlü reis, ça-
 lınmış dolarlardan payını al-
 mak isteyen arkadaşlarını
 tehdit ediyor, paranın tümünü
 üstüne yatmak istiyordu.

Reisten bu kancıklığı um-
 mamışlardı. Üstelik alınların-
 da «soyguncu» damgası, yenil-
 gin mosmor bir leke, namlu-
 nun karşısında hizaya gelmiş-
 lerdı.

Karanlığın içinde bir nok-
 taydı adam, anılarının dünya-
 sında birden çocuklaşverdi.
 Eski günlere döndü. On ya-
 şındaydı. Kapıda, Arapoğlu'
 nun sıtma görmemiş sesi:

— Başlıyoor! Artakol, Be-
 yaz Örümcek Çetesi.. otuzaltı
 kısım çekmili birden!

Kambur «Mavili» kapıda
 bekler, kaçak girenleri kula-
 ğından tuttuğu gibi dışarı atı-
 verirdi. Bilet kesilmezdi, 10
 kuruşluğu veren içeriye girer-
 di. Ön sıralarda dizili çocuk-
 lar, heyecandan yutkunarak
 perdenin kızmasını beklerler-
 di. Bazıları büyük adamlar
 gibi akıllı.uslu oturur, iğne ile
 delinmiş portakallarını somu-
 rurlardı. Derken film başlar,
 beyaz atı üstünde Artakol gö-

rünürdü. Daha haylazları, a-
 nasının gözü piç kuruları u-
 zun uzun ışıklar çalar, chey'-
 ler, zort'lar gırlagider, tahta
 sıralar kırılırdı. Arkadan
 pörtlek gözlü düşman reisi,
 göğüslerinde beyaz örümcek
 resmi işlenmiş çetesiyle dürt-
 nala gelirken çocuklar hep-
 birden bağırışlırdı:

— Düşman reisine de ma-
 şallah hooop güümm!

Asıl kıyamet o zaman kopar-
 dı. Biraz iriceleri sille tokat
 ortalık kırıp geçirirken, kü-
 çükler korkudan taş kesilir, ağ-

laşılırdı.

Adam, kiliseden dönme si-
 nemayı da, filmi de unutmuş-
 tu koltuğunda. Kafasında dö-
 nen şeritte kendisi on yaşın-
 daydı. Bir evrendi başı, iğne-
 ile delinmiş portakallarını so-
 muran çocuklar vardı içinde.
 Artık kurbağa gözlü düşman
 reisi, Artakol, Beyaz Örümcek
 Çetesi falan vızgeliyordu. Mut-
 lu bir güllücük vardı dudakla-
 rında. Tam o sırada, yukarı-
 dan kafasına «trakk» diye bir-
 şey atıverdiler. Beyninde tu-
 runcu kokunun portakal çiçek
 leri açmıştı. Kivançla ürperdi.
 Güney'e özgü zort'ların en kr-
 yağını çekmek istiyordu canı.
 Kendini zarzor tuttu. Sonra,
 defterini çıkardı: «Esmem ten-
 li Güneş çocuklar, başma por-
 takaş kabuğu attılar, mutlu-
 yum.» diye yazdı.

Film bitmişti. Kırk yaşında
 girdiği sinemadan, on yaşında
 çıktı. İpslak bir karanfil dün-
 ya, «Ohh!» dedi, «yaşamak
 güzel şey..» Asfaltın selinde ya-
 lınayak koşmak istiyordu. İçi-
 ni bir ateş kaplamıştı. Utanı-
 yordu. «Eşek herif» diyecek-
 lerdı, «sıkılmaz, rezil..»

Ama, içindeki O:
 — Aldırma lan, dedi, sen da-
 ha çocuksun!

Sahiden çocuktü adam. Hep
 çocuk olarak kalacaktı. Göz-
 lerinde sütbeyaz bir sevginin
 güneşleri, insanlara tapıyordu.
 Fiyasko ile geçen yaşamında
 bile o'nu kimse bozamamıştı.
 Kötülükten irak yüreğinde
 dünyanın çocukları yaşıyordu.
 Pembe sarı bir gölgeydi adam.
 Asfaltın insan selinde yalın-
 yak koşacaktı, bu onun hak-
 kıydı.

Oturdu:
 Kunduralarını çıkarmaya
 başladı.

VE IŞIKLAR YEŞİL YANDI

Sen bana gülüyorsun
 Bir karanfil düşüyor içime
 Bu o değil işte

Seni savunuyorum sana karşı
 Kedi ayaklı geceye karşı
 Çesmelerin suyuna bağlıyorum gittiğini
 Sana uzanıyorum mor perçemli akşamda
 Bu o değil işte

Ellerinde kına çiçeği
 Gözünde hüznün
 Bir asker mektubudur baştan sona selâmlı
 Gün
 Açılır kilitli kapılar üşümüş rüzgârla
 Bu o değil işte

Gündoğuda bir çiçek
 Rengine el değmemiş
 Açar yapraklarını bir gizemli
 Sana geliyoru susturup «EVET»leri
 Ve ışıklar yeşil yandı
 Bu O işte.

Güngör ÖZMEN

Başbaşa

LERZAN ÖKE ile...

Esmerce. İnce, uzun. İstanbul doğumlu, 1931 yılında. Gözleri iri, elâ. İkten Erenköy Kız Lisesi; ardından D. G. S. Akademisi'nin HEYKEL bölümünde "konuk öğrenci"lik. Kendine, kişiliğine gerçekten güvenlice bir söyleşi özelliği var. Ve de karşısındakine hep anlayışlı, saygılı bir tutumu.. Köklü sanat ekini tüm yargularında tez belirliyor. Çimento'yu "seramik"e ilk kez uygulayan da o. Yaşınca sergi açmış; ayrıca 10 televizyon gösterisi... Almanya'da 3 kez, Kıbrıs'ta 2, Fransa'da, Çekoslovakya'da ve ülkemizin tüm sanat yaşamı olan kentlerinde. ÖKE öz soyadı değil, ayrıldığı eşinin; ama LERZAN adına öylesine eklenmiş ki yıllardır, salt bu nedenle "mahkemelik" olmuşlar; kazanmış, şimdileri "temyiz"de. İştiği evinin büyücek balkonunda kurulu ve pırl pırl yetenekteki özel öğrencilerini — kendi çapında — bir sanatçı klabilmek için didiyor. Bir de gazetecilik yönü var. Tercüman'ın sanat sayfasını yönetiyor.

— Sız bu güzelim uğraşa iten nedenleri tanımlıyabilir mısınız?

— Beni sanata iteleyen nedenlerin başında «sanatı bir çeşit kurtarıcı olarak düşünce tarzım» gelir. Diğer sanatçıların bu konuda neler düşündüğünü bilemem ama ben, 20 yıldır insanların riyasından usandıkça, yaşama gücümü kaybettikçe sanata bağlandım ve ona bir kurtarıcı gibi dört elle sarıldım. İcabında onu bir kalkan yapar, düşmanlarıma bile kendimi onunla kabul ettiririm. Bu sayededir ki, kimsenin etlisine sütlüsüne karışmağa vakit bulamadan, dünya içinde kendime özel bir dünya yarattım ve bu küçük dünya da yaşlandığımın bile farkına varmadan, en iyi dostlarım olan müzik, çiçek ve seramiklerimle haşır neşir oluyorum. Bu devamlı çalışma da hem beni yalnızlık hissinden kurtarıyor ve hem de beni bana tanıttıkça kendime saygım artıyor.

— Pekli, bu girişiminizde ilk başarıyı hangi yöntemle sağladınız? Ya da şöyle

diyelim: Amatör bir sanat gönüllüsünün «profesyonel» niteliğine erebilmesi hangi koşullara, olanaklara bağlı?

— Amatör bir sanat gönüllüsünün «profesyonel» niteliğine erebilmesi önce istidat, sonra sebat işidir. Bunların dışında da yapılan işi çok sevmesi ve bağlanması gerekir. Şanslı olmak bu konuda rol oynar ama, bu şans da yerinde ve iyi kullanmasını bilmek ve gevşemek lâzımdır.

İşte, yukarıda saydığım özellikleri kendimde birleştirerek, bir de buna «zorluklara göğüs germeği» ekliyerek, 20 yıldır çok zor şartlar altında «dayız, amcasız» san'at yapmasını öğrendim.

Size, bu zor san'at yaşantılarım içinde ilkin nakletmek ve bu suretle de «İstidat, sebat, işi çok sevmek, zorluklara göğüs germek ve şanslı olmak» kelâmlarım için yaşanmış bir misal vermek isterim:

Yıl 1959-1960, 15 günlük evli olarak, yanımda eşim ve bönümce üvey oğlum olduğu halde Kıbrıs'a gittik. Türk Cemaa-

Lerzan Öke, öğrencisi tamamlanmış manken Başak Gürsoy ile

tı Başkanı Fazıl Küçük'le ortak olup, Türk kesiminde «Anadolu Kulübü»nü kurarak işletmeğe başladık. İşin tam neticesini aldıktan sonra bir ev bulmak ve yerleşmek dü,üncesiyle muvakkaten bir otele yerleştik. İşte, yüksek tavanından alay eder gibi 25 mamluk ampul sallanan ve bütün lüksü 3 somye, 3 sandalya ve bir masadan ibaret otel odası, benim hom ıstıraplarımla ve hem de başarılarımın şahidi ve başlangıç noktası oldu. Bir lüksümün daha olduğunu itiraf etmeliyim: Düğün hediyesi bir semaverdi bu. Bu semaverde sabah çayımızı içer ve otel idaresine hissettirmeden yine bu semaverde ısınan su ile hem bulduğum ve hem de çamaşırlarımızı yıkardım. Bu semaver, şimdi bana hâlâ «ÖKE» soyadını lâyık göremeyen ilk eşimdedir ve eğer dili olsa, «ÖKE» soyadını ayakta tutabilmek için neler yaptığımı anlatırdı sizlere etraflıca...

İlk zamanlar yolunda giden işlerimiz, bir iki ay sonra 90 derece değişti ve bütün karanlıklar üstümüze bir kabus gibi çöktü. Evet, 100 000 lira sarfıyla kurduğumuz işin muntazam akışı bazı Kıbrıslı Türklerin kıskandırması olmalı ki, kendilerine mahsus bir taktikle Fazıl Küçük'e tesir edip, bir günün içinde işi elimizden aldılar ve otel odasında beş parasız (bütün paramız kulübün kasasındaydı) 3 kişi şahşın kalıverdik. Dönüş paramız bile yoktu ve bütün suç, «Türkiye'den gelip muvaffak oluşumuzdu!» Bir nevi korsanlıkla her türlü hakkımızı gasbetmişlerdi. Kısacası, bir karara varmak gerekti ve bu iş bana düşüyordu. Zira, «kocam için sokağa çıkma yaşağı konmuş, çıktığı takdirde de öldürüleceği ihtar edilmişti.» Fazıl Küçük'e müracaatında ise, derhal Türkiye'ye dönmemiz lüzum geldiğini, kulüp işletmesini bizden öğrendikleri için bize ihtiyaçlarının kalmadığını ve bu işi artık bir Kıbrıslı vatandaşla yürüteceklerini belirtti. Aramızda mukavele ve kanunlar olduğunu hatırlattığımda ise cevabı, «Burası bizim çöp lüğümüz, burada kanun da, kral da biziz.» oldu...

İşte, anlatmak istediğim nokta asıl bu-

YENİLGİN

Delimsi bir yağmur, sonra kaygan asfaltlarda gece dönüşü
Az önce böyle değildi -bir allahâtsmarladık- ve ayrılmışlardı
Tek başına ama sevilirginliği yalnızlığından da öte
Hüznünü solgun yıldızlara asmıştı
Ve birileri habersizdiler uzaklaşıyorlardı çisentili bulutlarla

Çıva buharlı lambalar habersizdiler bilmiyorlardı
O, ıslak ayaklarında sürüyüp bukağıları yenilgin
İniyordu sevililerin önüne pars gecelerden
Cephede bozguna uğramış askerler gibi

U m u t s u z

E z g i n

Siyami ÖZEL

BEREKET TÜRKÜSÜNDEKİ KADIN

Desen: Suzan Gökçek

radan başlar. Bütün bu zorluklar içinde şaşırıp oturacağıma, bir gecede üzüntüden şakakları bembeyaz olmuş kocama, «senin hıncını ben alacağım ve buradan senin soyadını şerefle duyurtup öyle gideceğiz» diye diretip, hem kocama yeneden gayret verdim ve hem de Kıbrıs'tan bizi sebepsiz yere uzaklaştırmak isteyenlere güzel bir ders vermeye çalıştım.

Evet, böyle hallerde en kuvvetli silâhım san'attı ve onu bir kalkan gibi kullanıp sadece kendimi, kocamı ve çocuğumu değil, «TÜRK ADINI» da koruyarak çetin bir hayat harbinin içine girdim.

Bir ay içinde, yarı aç ve yarı uykusuz ve de üstelik kaprisli iki insanın hizmetinde kusur etmemeğe çalışarak ortaya çıkardığım sergi ve o günlerin haleti ruhiyesi içinde kullandığım renkler, parasızlıktan, kaldığım otelin karşısındaki inşaatın gece yarısı çalarak yapıldığı çimento ve kumdan formlar öylesine içtendi ki, bu yaradana sığınarak yapılan san'at gösterisi Adada bomba tesiri yapmış, üstelik Romalılardan buyana kim senin seramik sergisi açmayı dolayısıyla Ada halkı, 7'sinden 70'ine yapılan parçaları görmek için otelimizin önüne birikir olmuşlardı.

Sergimi, kasıtlı olarak Kıbrıs'taki seçim zamanına rast getirerek, bütün dünya basınının seçimi takiben kaldığı. Ortaşark'ın en büyük oteli diye anılan «LED-RAPALAS»da büyük bir cüretle açtım. Adada 4 bin yıldan buyana böyle bir faaliyet olmadıktan, sergim, yerli ve yabancı basının aşırı teahüratına sebep olmuştu. Ve diyebilirim ki, seçim havadisleri ikinci planda kalarak, televizyon kameraları beni bütün Adaya ve Ada sınırları dışına tanıtmıştı.

Kıbrıs'ın 3 şehrinde birden peşpeşe açtığım sergiler ve devamlı televizyon programları ile yorgunluktan tanınmıyacak hale gelmişim ama artık para sıkıntımız yoktu, kocamın prestiji iade edilmişti ve artık «Kıbrıslılar gitmemizi istemiyorlardı!» Döndük ama «ÖKE ve TÜRK» adını «Kıbrıslıların kafasına ve müze defterine» yazarak döndük...

İkinci soruların cevabını geniş tutmamın sebebi, hem 20 yılki san'at hayatımın nasıl zorluklar içinde başladığını izah ve ayrıca da yeni yetişen san'atçılara içinde buldukları zor şartları var ise gayret vermek içindir. Diğer sorularınızı çok kısa cevaplıyacağımdan buraya bir cümle daha eklemek isterim: «İnsanı insan yapan, san'açtıyı güçlü kılan çektiği sıkıntılardır.» Bu sıkıntılar sayesinde dir ki, 20 senedir hâlâ karşınızdayım...

— Seramik sanatına getirdiğiniz yeniliklerle, kısa süre içinde, ün sağladınız, birçok önemli yapıda yapıtlarınız yer alıverdi. Dolayısıyla, ülkemizdeki seramik sanatının gelişimi, gelişmesi üzerine diyeceklerinizi? Mimariye iyice eklenecek bu sanat kolunun en ilginç sorunları nedir sizce?

Ülkemizde sadece seramik san'atının değil, bütün plastik san'atların yerleşmesi ve kökleşmesi, mimarın sanatçıyla işbirliği yapmasıyla gerçekleşir ve bugün artık mimarın her yönüne girmiş re-

Nedim ORTA

İlgit ilgit bir rüzgâr esiyordu. Kararsız düşüncelerden sıyrılıp dizlerim yerde Tanrı'ya şükrettik. Gözlerimde uzayan ovanın ekinleri sallıyor, dalgalanıyordu.

Elini, ovanın bitiminde yerle göğün birleştiği noktaya doğru uzatarak mırıltı halinde bir türkü söylemeye başladı. Bu türküyü mahsulleri hağat ederken söyledik. Demetlerin, küfelerin arasında rüzgârları karışıp giderdi.

O, delice bir kızdı, mutluymdu. Türküsünü bitirince suskun başını önüne eğdi. Tanrım, ne ulu bir türküydü bu. Elimle çenesinden tutup başımı geriye eğdim. Gözleri buzlu camlar gibiydi. Pembeleşen ve hafiften ıslanan yanaklarını elimin tersiyle kuruladım.

Dudakları titriyordu, susamıştı... Titreyen dudaklarından küçük öpücükler aldım. Beynimi acı bir düşünce deliyordu. Kalktık, birlikte pınar başına doğru yürüdük. Yolda başını omuzuma dayamıştı. Tek bir vücut gibi yürüyorduk... Pınarın yanına oturdum. O, ayakta duruyordu. Omuzlarına dökülen saçları yüzünü küçültmüş, güzelliğini bir kat daha artırmıştı. Susuyorduk. Yalnız gözleri-

sim, heykel ve seramik asıl değerini bularak gider yerli yerine oturur.

Bugün ülkemizde, herşeyde olduğu gibi, güzel san'atlarımızda da bir istikrarsızlık vardır. Bazı yapılarımızda bol bulamaç resim, heykel ve seramik yer alırken, bir başka yapıta bir san'at eseri göremezsiniz. Kanaatimce, bilhassa resmi yapıtlarda yer alacak eserlerin yetkili ve bitaraf bir jüriden geçmesi icabeder.

— Batı seramiği ile Doğu seramiği arasında önemli ayrımlar olduğu kanısında mısınız? Varsa, nedir bunlar?

— Vardır: Kendi derinliklerimize ve zenginliklerimize eğilmez, Batıya taklit ederiz.

— Yeni tasarımlarınız, çalışmalarınız?

— Özel olarak talebe yetiştiriyorum. Kısımense kısa doğru birlikte Türkiye'de bir sergi açıp, bir süre sonra Avrupa'daki

mizde delice ışıklar yanıyor, yüreklerimiz delice çarpıyordu.

O'na Amour'un gözüyle bakıyordum. Psyche'im benim...

Yöremizde sıcak bir aşk iklimi hüküm sürüyordu. Öylesine sıcak bir iklim kuşağıydı bizler sarın.

Düşüncelerimi dinledim.

Kaçırmak... Kaçırılmak... Kaçırılmak... Saplansın kalmıştı usuma. O benimdi. Kollarımın arasına alıp kaçıracaktım, sevilere doruğuna erilecek yüce bir mutluluğumuz olacaktı...

Sonra bítmez bir isteyişle Athena'ya seslendim: «Ey Athena, O'nun düşüncelerini bana yönelt.»

Gelip yanıma oturdu. Dudaklarından türkü, bereket, aşk taşıyordu...

Gözlerin gözlerinde, saçlarında, dudaklarında gezindi. Acıkmış, aşka susamışlardı. Başımı ellerimin arasına alıp saçlarını arkımda topladım, dudakların dudaklarına düşmüştü.

Amour: Aşk ilâhı

Psyche: Yunan Mitolojisinde çok güzel bir kızdır ve aşk ilâhı Amour tarafından sevilerek kaçırılmıştır.

Athena: Düşünce ilâhı, Atina şehrine ismini veren ilâh

san'at hareketlerini izlemek ve etüdler yapmak üzere gidip geleceğim.

— Uğraşınızla ilgili unutamadığınız bir anı? diyecektim ya, önceki yapıtlarınızda buna değindiniz. Ama ben yine de değişik, olumlu . olumsuz anılarınızdan birini dilesem?

— Unutamadığım pek çok hatıram vardır. Ama bunların içinden ben yine Kıbrıs'a dönüp sıkıntılı günlerimi hatırlıyacağım. Hele, bir gece yarısı mecbur kalıp otelimizin yanındaki inşaatın önünden çaldığım çimento ve kumdan yaptığım seramiği kime sattığımı düşündükçe... Ya, işte dostlarım, san'at hayatımın ve sergimin ilk müşterisi, çimento ve kumu çaldığım inşaatın mimarı oldu. Tabii günahım hafiflesin diye «kendini malınız gibi kullanabilirsiniz» deyip beğendiği parçayı kendisine hediye ve sonra da suçunu itiraf ettim.

BATI TEKSAS

Batı Teksas'ın orda
Güneşin kötü parladığı yerde
Bir kadının vardı,
Adı
Joe.

Pamuk topluyorduk tarlada,
Joe dedi ki: «Hani kalkar da
Toparlanıp başımızı alır
Gidersek
Ne çıkar?»

Bizim emektar Fordu işlettik güçbelâ,
İkimiz koyulduk yola,
Nereye mi,
Bilmiyorduk ki —
Nereye olursa.

Batı Teksas'ın orda,
Güneşin kötü parladığı yerde
Aklı varsa
Kalmaz
Karalar.

AMERİKADA SİGINTI

«Hürriyet» gibi sözler vardır
Söylemekle keyif sürdüğümüz.
Fıskırır içimden hür olmanın türküsü
Her gün, gece gündüz.

«Özgürlük» gibi sözler vardır,
Ne zaman işitsem ağlatır beni.
Siz de benim çektiğimi çekseniz
Anlarsınız nedenini.

HARLEM

Ne olur geri bırakılmış bir düşe?

Güneşte üzüm
Gibi kurur mu?
Yoksa yarısı irin olur da
Akar durur mu?

Kokar mı çürümüş et gibi?
Üstü kabuk mu bağlar,
Vıcık vıcık mı olur dibi?

Ağır bir yük altında
Bel mi verir yoksa?

Ya patlayıp taşarsa?

ÖGÜT

Dostlar, duyduk duymadık demeyin,
Doğmak zor,
Ölüm bir başka çile —
İyisi mi,
İkisi arasında
Gönül eğlendirin aşk ile, meşk ile.

Desen: TIRAJE

EVLER ÜSTÜNE TÜRKÜ

Geliyorum!
Ömrümce biriktirmişim damla damla,
Başımızı kendi yuvamıza
Sokalım diye karımla.

Beyaz, dışarı dar atıyor kendini
Görür görmez
Beni
Ve zenci meselesini.

Mahalle temiz;
Gerçi ev eskice,
Fiat iki misli artıyor
Mal sahibi bizi görünce,
Yine de ahyorum.

Beyazlar yağlıyor tabanları
Görünce biz yabancıları:
Ben
Ve bizim karı!

Bir de bakıyoruz,
Çok geçmeden bütün komşular kara.
Şekerci dükkânı
Çevriliyor bara.
Beyazların hepsi çekip gidiyor,
Kalıyor mahalle
Baştan başa karalara.

Haydi beyaz tabanları yağla,
Ben ortalıktayım hâlâ.
Beyazlar, kaçın bakalım!
Ben buradayım!

LANGSTON HUGHES
Çeviren: Talât Sait HALMAN

Halman'ın yakında yayınlacağı «Langston Hughes :
Seçme Şiirler» başlıklı kitaptan.

MÜFETTİŞ

Halil BEYHANGİL

Günlerden pazartesi miydi, salı mıydı? Şimdi unuttum. Ama bir martı sabahı olduğunu iyice anımsıyorum. Hava da öyle güzeldi ki! Martta nisan sabahı. Cansıkıntısı, üzerimden akıyor, beni yiyip bitiriyordu. On beş gün nasıl gezdim? Bir gölge, bir düş gibi... Var gibi, yok gibi. Vay anasını yahu, di-yordum, bunlarda utanma denen bir şey yok galiba. Ben böyle bahçede düşünürken, müfettiş bey, kambur kambur çıkageldi. Üç kez öhhö öhhö! öksürdü.

«— Ne o Hoca çok neşesizsin ya?» dedi. «Ben babam öldüğü zaman bile neşemi kaybetmedim.»

Sanki neşeli olmak insanın elindeymiş! «Ol», deyince olunmuyor ki, Boşver, dedim, içimden, burası üzüntünün bol olduğu bir yer, üstelik, Sen benden daha betersin ya. Kazan kazana dibin kara demiş hesabı. Hani, Hocanın «Biz senin gençliğini de biliriz açma» öyküsü geldi aklıma.

Sesim de iyice kısalmış. Öyle gür çıkmıyor.

«— Olmaz», dedi, «böyle şarkı söylenmez. Bağıracaksın şöyle!»

Ya bağıramyorsak? Biraz fazla bağırınca başka türlü mü oluyor? Demek sesimize göre de bağıramyacağız. Kızdım. «Sesim o kadar çıkıyor. Boğazımı mı yırtayım?»

«— Yok, efendim, yook», dedi, «öğretmen müzisyendir, sonra hatiptir, ressamdır, sporcudur. Sözüün kıyası her şeydir...»

Oysa ben, öğretmenin her şey değil, bir şey olduğuna inanıyordum. Demek öğretmen gripin gibi bir şey! «Her derde devâ.» İyi, güzel ama bu kadar yetenek acaba yeryüzünde kaç kişiye vergidir? Hiç düşündünüz mü? Birisi varsa, ikisi yok. Ne diye böyle kendi kendimizi aldatıyoruz? «Ah hocam ah! Sen çok yaya kalmışsın. Ayaz almışsın ayaz!»

Sınıfta, sağ elinin işaret parmağını bir komutan gibi uzattı:

«Dinleyin bakiim küçükler,» dedi, «bir öküz iki litre süt verirse, beş öküz kaç litre süt verir?»

Çocuklar, kaleme kâğıda sarırdı. Bir kısmı dudaklarını kıpırdatarak ezbere yapmaya çalıştı. Sonra hep birden parmaklar havaya kalktı.

En ön sırada oturan çelimsiz Mustafa'ya:

«— Sen söyle yavru» dedi. «— 10 litre süt verir evendim.» Müfettiş güldü.

«— Bilemedin koca kafalı herif, hiç öküz sağılır mı?»

Çelimsiz Mustafa, tekrar parmak kaldırdı:

«— Öküz sağılmaz, biz de biliyoruz emme, siz sağılıyormuş gibi sordunuz, biz de sağılıyormuş gibi düşünerek cevap verdik.»

Birden öfkelendi müfettiş. Bağırdı:

«— Bacak kadar boyunla bana akıl mı öğreteceksin?»

Mustafa yerinde iyice büzüldü, masanın içine gömüldü. Söylediğine bin pişman.

İkinci soruyu sordu:

«— Hayatta en çok kimin seversiniz?» Bütün sınıf parmak kaldırdı gene.

«— Sen söyle koca kafalı» dedi, Mehmet Ali'ye.

«— Atatürk'ü severiz evendim.»

«— Evendim, değil, efendim, diyeceksiniz. Hep beraber söyleyelim!»

«— E-fen-dim!..»

«— Kocagözlü sen söyle.»

«— Annemizi, babamızı severiz evendim.»

«— Bi-le-me-dî-niz.»

«— Köyümüzü severiz.»

Hayır anlamına habire boğazını kanırtıyordu müfettiş.

«— Bunu da bilemediniz. Doğrusunu ben söylüyeyim, Öğretmenimizi severiz diyecektiniz.»

Üçüncü soruyu da bilemedi çocuklar. Gözlerini yere dikti-

Desen: Hasan Kavruk

KISIR DÖNGÜ

Uzaklığım yakın dur düşün
Rüzgârlıyım çok özlemim bayrak
Dışım ayıp yargı seninle içim
Bu ellerle seni kullanmayı bilmedim.

Kuşlar amansız civiltılar yapımında
Bir dönüversen kara saçlarını pıtrak
Zamanlara örtük onurlara uzak
Bir lisede öğrenci direniyorum.

Daha öpersem gözlerimi yummayacağım
Yüzüm yangın yalazı gör işte
Ben hiç senle olmadım hep karanlık
Aydınlığı beklemem bunca,

Bakmak olmalı penceresinden yüreğimin
Çok kapılar açık sevilere gecikilmemiş
Kısırlığında döngünün bir katkısız türkü
Koş dülgerine olmazın yarın olmasın.

Avni ÖZTÜRE

ler, tavana baktılar... Boşuna.

«— İyi dinleyin», dedi, «bir soru daha: Deniz kıyısında bir ağaç var. Ağaçta bir horoz. Ağacın bir yanı deniz, bir yanı saman. Horoz ne tarafa yumurtlasa, yumurta kırılmaz? Birden parmaklar havada sallandı.

«— Suya düşse kırılmaz e-vendim.»

«— Yanlış. Bilemediniz efen-

dim.»

«— Samana düşse kırılmaz evendim.»

Birden öfkelendi. Alayla bana doğru baktı.

«— Canım hiç horoz yumurtlar mı? Sizde akıl yok mu hiç?»

Çocuklar yarı utangaç, yarı gülümser başlarını aşağıya eğdiler.

DÖL

Halil KOCAGÖZ

Bu yıl çıkan öykü kitapları içinde, okuyuculara duyurulmaya değer bir kitap var: **Döl**. Gülten Dayıoğlu'nun beş öyküsünü içine alıyor.

1935 yılında, Kütahya'nın Emet ilçesinde doğmuş olan yazar, öykülerinden de anlaşılıyor ki, öğreniminin bir kısmını Anadolu'da yaparken, Anadolu'nun dertleriyle sorunlarıyla yakından yoğurulmuş. Daha önce yazdığı çocuk öykülerindeki ustalığını bu kitabında geliştirmiş ve yeteneğini artık usta bir yazar dedirtecek ölçüde ortaya dökmüş. İstanbul'daki öğretmenlik görevinden, zamanını böyle yoğun sanat çalışmaları da ayırması, ayrı bir başarı.

Döl kitabının önemi, Anadolu kadınının sorunlarını, onu yakından duyarak belirleyebilecek yetenekli bir bayan yazarımızın, ele almış olmasından doğuyor. Ve en başta yer alan ilk öykü «Döl» dışında, hepsi, şimdiye dek, değinilmemiş konular. Ya da benzerleri olsa bile, öylesine içli, yakın bir açıdan ele alınmış ki, hemen acısıyla, tatlısıyla gerçeğin içinde buluyor kişi kendini.

Döl, ebesiz doğum yapan bir ana'nın öyküsü. Gül Gelin, çağından önce evlendirilmeye çalışılan, köydeki çevresince, varlıklı birine varmaya zorlanan çocuk yaşında bir genç kızın serüveni. Öylesine ki, sonunda, doktorsuz doğum yapamayacağı belliyken, çevresince, çocuğunu yitirmesindeki suç, ona yüklenir. Ama bu öykünün öylesine incelikleri var ki, onu özetlemek, okumak değer bir şey kazandırmıyor kişiye.

«Elif Kızın Öyküsü» ise başka. Sevgiyi daha tatmamış. Cinsel duygu ile onu karıştırabilir. Kızlık nedir

onu bile bilmiyor. Anası da açıkça anlatamıyor ki ayıp olur diye... Sonunda tarla dönüşü kaçıyor bir oğlanla. Kızlığını vermiyor ama, o gurur ve utangaçlık yok mu? Bir türlü anlatamıyor anasına, gösteremiyor belirtisini. Anası elinde odun, kıyasıya dövüyor onu. Sonunda «bari oldu olan» deyip bir daha kaçıyor Elif, daha bıyığı terlememiş toy delikanlıyla buluşuyor. Sonunda dereye buluyorlar onu, yine de kız olarak...

«Ortak» da, bir kapıcıyla yaşayan, iki köylü kadının serüveni. Duygusalıkları, bilinçlilikleri. Bu öyküde öylesine canlı ve gerçekçi. Öykünün ayrımları, olaylar, kişilerin iç yapıları gerçekten ustaca örülmüş. «İç Sızısına Bilezik» de, Anadolu pazarlarından bir satıcının, ailesiyle birlikteki, anılarını ve iç yaşantısını veriyor. Hani çoğu görüp geçtiğimiz, yaşam öyküsünün derinliğine inmeden... Ama bu yazı, çevremizden bir kişiyi değil de sanki tüm kişilerin nice yaşamları olabileceğini, bize kanıtıyor. Ve öylesine ki, bu öyküyü okumasanız, suçlu sanabilirsiniz o adamı... Ve belki de kişinin sorumluluğu ya da suçu, yalnız yasaların dar çerçevesiyle çıkmaz ortaya, diyorsunuz, onun yaşamı ve iç evreni de başlı başına bir savunma sayılabilir bazan...

Kısaca, Gülten Dayıoğlunun öyküleri, günümüzün çoğu öyküleri gibi, bir çağrışım gürültüsü, söz karmaşığı değil. Tezli, özlü, canlı, duygulu, yaşanmış ve gerçekçi bir yapıt. Dileğimiz, bu bayan yazarımızın, umut veren bu başarısını geçiştirip bırakmaması.

Bu tanıtma yazımızı, kitabının başındaki dörtlükle bitirelim:

Adımıza türküler yakılır,
Üstümüze öyküler düzülür.
Kimimiz bülbüllerin gülüdür
Kimimiz sürüm sürüm süründür..

SİSTE SİREN SESLERİ VAR

Siste siren sesleri var

Ve yoklukta başkaldırısı tedirgin parmakların
Yanılmış bir korsan türküsü gibi olursuz
En ışıklı ışıltısından dev ışıldakların
Bilmem kaçınıcı yüzyıl yağ kandillerine kadar.

Bir uysal tabloymuş gibi geçer şairden şaire
Soyut düşlerin anlamsız tutkusu

Bir bitmez karabasandır oysa yaşadığımız
Kalır Osmanlı gömütlerinden bir meful uğultusu
Şair-i Azâm, Nigâr Hanım, Yahya Kemâl vesaire..

Siste siren sesleri var

Koca kentlerin büyürken uyuşuk sıkıntısı
Ölüversek, değil ölüvermek demek kadar kolay
Ve de ağlamak duygusu kadar alımlı
Çıplak bir bekleyiş içinde küçük insanlar...

Aydın YALKUT

İÇİÇE

Arık örtüler dolapçağızda
Ama kan - revan içinde döşekteki çarşafklar

Bi yumurcak, anacığımın tâ rahminde
Sancılar içinde o anacık

Evin erkeği bi kuytuda
Kuytu göbeğinde evcağzın

Kent içinde o barnak
Kent zından gibilikte

Yokoluş bi çığlık
Ve de yepyeni bi çocuk

Jacques PRÉVERT

Türkçeleştiren: Nur TÜRETKEN

Sermet Çağanda yitti

Bu ne peşpeşellik; bir yitilgin acısı dinmeden öbürü çullamıyor..

Sermet ÇAĞAN, gündes Türk tiyatrosunda en becerikli, en saygıdeğer bir azbulunur kişiydi; gerek bu alandaki bilgisiyle, eylem gücüyle, yapıt ve uygulama yeteneğiyle.. ve de tüm bu erdemlerine karşın sığınlğıyle..

«Savaş Oyunu», «Ayak Bacak Fabrikası», ayrıca tiyatroseverler katında uyguladığı o pırl pırl oyunların dipdiri anısı: Polisler, Sakko ve Vanzetti, Carar Ana'nın Silâhları, Yaşayan Ölümler, Ah Biz Eşekler..

Çağan, o tükenmezcesine çalım, verim gücüyle yepyeni yapıtların eşliğindeyken yitti;

önemle belirtelim: AST'ın salt çıkarıcı bir yönetime yönelişinden sonra — hele hele Asaf Çiğiltepe'nin amaçlarına, ereklerine aykırı bir kimliğe bürünüşünden sonra — bîbakıma «rönesans» niteliğindeki İSTANBUL SANAT TİYATROSU'nu yani İST'İ, tüm bozgunculara karşın var kılabilmeğe tekli yırtınması, ön — emek'li elbette unutulmaz. Avuntumuz şu ola: Sermet ÇAĞAN, genç bir sanatçıydı, genç bir yazar, yönetmen, oyuncuydu tiyatro alanında. Nedir ki, daha gençliklere öncülüğü de hiç yadsmamaz.

GÜNEY adına tüm gerçek, ilerici sanatseverlere başsağlıklarımızla..

ZAMAN AĞAÇLARLA BÜYÜK

AVRAM VENTURA

Kar çiçekleri vardır. Bembeyaz. Özellikle İsviçre'nin Alplerinde, karlar içinde seyrek olarak, boyunları bükük yetiştir. **Günşin Asral**'ın şiiri de kar çiçeği gibi ... birkaç mısralık. Sanki bir solukta dökülmüşler. Oysa boş bir soluk değil, düşünce ve duygularımızı eyleme geçiriyor çoğu şiirleri...

«ZAMAN AĞAÇLARLA BÜYÜK»

Günşin Asral'ın ilk kitabı, doruğu görünmeyen bir dağda ilk aşaması bu!...

Dostluk, insan sevgisi ozanın en çok işlediği konular. Her gün değişen bu dünyamızda — bu savaş ve bunalım dünyasında — dostluğa değer vermemiz gerekirken yavaş yavaş yitirilmesi, ozanı umuhsuzluğa sürüklüyor. Oysa, birlikte güldüğümüz ne çok insanlar var. Ama dost mu hepsi?... Asral, dostun niteliklerini şu mısralarla dile getiriyor: «Düşüncelerini — ağırlığınca, büyüklüğünce — / kolay taşıyabildiğin kişi. / Sevgi; duygu ve fikirce bir potada eriyiş / bir bütün oluş; adına aşk, adına şarkı / adına şiir denen şey.» Umutlar Denizi... şiirinde de dostluğa; seven bir yürek, güzeli gören gözler ve gerçeğe uzanan elleriyle katılıyor.

Sıcak insan sevgisini bütün şiirlerinde duyabiliyoruz. Kendini toplumun bir bireyi olarak değil, toplumdaki uzak gören bir evlâtlığın acılarından ve zavallılık duygularından esinlenerek «Adsız» şiirini dile getirebiliyor: «Bir üçüncü göz gibi eklenmiş / Yüzüne acı / Bir üçüncü el gibi / Omzuna zavallılık / Adı Aşş, adı Fatma değil / Adı evlâtlık.»

«Kimin», en başarılı şiirlerinden biri. İnsancıl duyguları, insanlar arasındaki ikiliğe, haksızlığa başkaldırıyor. Horgörülen bir sınıfa ellerini uzatarak bölüşmek istiyor acılarını. Şiiri aynen ahyorum: «Bu acı senin, bu gözlerimde biriken / Bu ağırlık emeğin ellerimdeki / Yıllar kadar büyük ve eski, / Bir organ gibi eklemişsin bize efendiliği / Oysa hepimiz biriz / Kaldır at bu ikiliği. / Senin ellerin kutsal kazmayla, kürekle / Senin alın kuşal bu yürekle / Kimin parmaklarındaki yeşil / Böylesine büyük / Kimin sırtında / Böylesine yük. / Kimin rüzgâr serinliği başında / Kimin ayağı yurdumun dağında. / Çık içinden şu sessiz heykelin / Uzanan ellerim senin de elin.»

Aynı çevre, aynı insanlar, aynı yaşam bir bunalım, bir usanç yaratır insanda. Değişik bir yaşamı özler. Akbal «Günce» sinde şöyle diyordu: «Bir bakıma sanatçı, yolculuğu hiç bitmeyen bir gezgindir, bir avcıdır, Kendini yenilemek, değiştirmek isteyen bir insan. Her yeni ülke, her yeni insan bizi yeniler.» Kendini yenileyemeyen, bulunduğu çevreden taşınmayan ozan, bunalımını «Usanç» şiirinde dile getirir, «Usandım hep bir gülüşü koymaktan dudaklarıma / Hepbir kişiyi görmekten aynalarda / Hepbir kalba dökülmekten her gün.»

Günşin Asral, bazı şiirlerinde **Orhan Veli** ve **Cahit Sıtkı'nın** deyişine yaklaşmış. Fakat Orhan Veli'nin yergil ve esprili dilinden çok, duygu ve düşünceye yer veriyor. Bazı şiirlerinde ise daha ince espriler var. Ayrıca «Boşuna», «Arasıra» gibi birkaç şiirinde zorlamalar seziliyor. Aynı düzeyde değil diğer şiirlerle. Artık yakınlı olsun diye mi, kimbilir?

Doğrudan doğruya usumuzu kurcalayan birçok mısramı da okuyoruz: «Tanrım benim ölümüm yazık, / Biraz da senin ölümün.» (Yazık); «Savaşımı binlerceyim / Ölümümle tek.» (Benden Sıra); «İnsan yaşamak için arastıra ölmeli, ölmeyi bilmeli. / Gülmenin, ağlamanın, sevmenin, sevilmenin / bir yerine bir nokta koyabilmeli.» (Sah, 54)

Ozanların ilk şiir kitapları, taş ve toprakla karışmış altına benzer. Yeter ki kumlar temizlenerek değerli olan altın bulunsun, gereğince işlenebilsin!.

ÜFLENİK MUM

Mahir ARAL

Dünya yazan
Yeryüzü yürür
Gözsüz olsa, beyni görür
Kıyısından, köşesinden
Anlar, gavur Yaltasını.

Aydın denen üflenik mum
Gecelerden daha gece
Kafesinde yemcil yaşar
Yarın şaşar.

Aydın denen üflenik mum
Uyumuştan daha gece
Kafesinde yemcil yaşar
Hâle şaşar.

Pazar yazan
Dün uyanır
Sellerce kan nice hazır
Okur tezgâh montesinden
Soyguncunun hartasını.

Özgür yazan
Alkış tutmaz
Zincir yutmaz
Görür, Filo öncesinden
İçmez, zehir bal tasını.

Aydın denen üflenik mum
Ölüklerden daha gece
Kafesinde yemcil yaşar
Kana şaşar.

Aydın denen üflenik mum
Bakar körden daha gece
Kafesinde yemcil yaşar
Tutsak şaşar.

Halkı yazan
Köy köy dokur
Dünlerinden destan okur
Tanır onu gür sesinden
Ve bilenmiş baltasını.

Yurdu yazan
Tarih gezer
Töslemişlik yıllar sezer
Bilir Han Yağmasından
Geleceğin vartasını.

Aydın denen Üflenik mum
Gömüklerden daha gece
Kafesinde yemcil yaşar
Halka şaşar.

KELEBEKLER VE SEN

Usumda kara çizik bir gece
geceler doğurgan olur bilirim
bir al kızılıktta ölü doğurduktan sonra
dur koşma peşim sıra
ve mezarıma gül getir sevdiğim

bir türküyü içiyorum bir deli kavga gece
yılanlara su yürür geceleri düşman uyumaz
bu kavga büyür büyümez
salıver güvercinlerimi sevdiğim
ve kurşunlarımı

al başımı
mızraklar ve kirpiklerinle beraber
benimle ve benden sonra
gökyüzüne ve açığa kahreden
harman yerinde kuşluk vakti
ölü doğur çocuklarımı ve yürü git
mademki yaşamıyor kelebekler
bir mayıs sabahında yavrularken çiçeklerim
mezarıma gül getir sevdiğim
ve ağlama sakın.

A. BENDERLİOĞLU

YEDİTEPE'nin
ABONE KAMPANYASINA KATILINIZ
P. K. 77 İstanbul

YUGOSLAVYA'DA TÜRK TİYATROSU

Bayram İbrahim ROGOVALI

«Tiyatro, ruh temizliğinin bir parçasıdır.»

Sanat kadar ruhumuzu temizleyen ne var sanki... Şiirden başlayarak roman, öykü, sinema ve tiyatro; güçleri oranında eğitici olmuyorlar mı?

Sanat, insanı bemberrak denizlere, apaydın göklere, çiçekli bahçelere, gür ormanlara, güpgüzel kumsallara götürür. Sanatın eylemiyle insanoğlu temizlenir, bilincine tırtırlar gibi tirmanan kötü şeylerden kurtulmaya çalışır. Sanata yaklaşan insanoğlu biraz daha insancıl olmaya, kötücülere sırt dönmeye, kötülere sırt döndükçe de iyilerden yana olmaya başlar. İnsanlaşan insandan kötülük değil, yalnız iyilik gelebilir. Çağımızın yoğunlaşan bunaltısı ise, insanlaşmıyan insanlardan gelmektedir.

Her sanat dalının kendine özge bir güzelliği, bir lezzeti vardır. Ne muhtu bu lezzeti bulan okuyuculara, sanatseverlere...

ÜSKÜP'teki «Türk — Arnavut Azınlıklar Tiyatrosu»ndan başka Yugoslavya'da Türk tiyatrosu yoktur. Bu da, tam 20 yıl önce, 1950 de kurulmuştur. Tiyatro ödenekli — yani profesyonel — dir. Kadrosu hâlâ tamamlanamamıştır. Türk sanatçılarının çoğunda hâlâ gereken tiyatro artamlarını kolay kolay bulamıyoruz. Yirmi yıldan beri çalışmasını sürdüren bu tiyatronun, Yugoslavya'da yaşayan Türk halkı için yararlıdır diyebiliriz. Çünkü, hiç olmazsa kimi zaman kimi güzel oyunlar da oynanmaktadır. Oyun dağırcığında çoğu çeviri olanlarla birlikte bazı Türk tiyatro eserleri de vardır. Bugüne değin Nazım Hikmet'ten, Necati Cumalı'dan eserler oynadılar. Ama en çok Nazım Hikmet'in eserlerine yer verilmiştir. Son aylarda Nazım Hikmet'in «Ferhat ile Şirin»ini ve Fedriko Garsiya Lorca'nın «Kanlı Düğün»ünü oynadılar. Her iki oyunu da seyrettik ve her ikisini de «orta oyunu» olarak beğendik. Ama ne ki, bu tiyatronun yalnız bu oyunlarla kalmaları doğru değildir. Dağarcığına daha çok Türk oyunlarını seçmeleri gerekirdi. Böylece Türk kültüründen kopulmamış olunur ve de kaçamak çevrilen kimi oyunlardan daha çok yarar sağlanırdı.

Üsküp'teki «Türk — Arnavut Azınlıklar Tiyatrosu»nun usta iki Türk sanatçısından söz etmek yerinde olur: Bunlardan biri **Lütfü Seyfullah**'tır. Lütfü Seyfullah, bu yıl da tiyatronun en başarılı sanatçısıydı.

İkinci ustamız **Şerafettin Nebi**, tüm gücüyle tiyatroya bağlı bir sanatçımızdır. Sahnede her zaman seyircilerden sempati toplayabilmektedir.

Sonuç olarak: Bu tiyatronun, Yugoslavya'da yaşayan Türkler için yeterli olmadığını söylemeliyim. Daha başka tiyatrolar da kurulmalı, Hele hele Kosova'da bir Türk Tiyatrosu büyük bir gereksemdir.

Desen: Naime Saltan

Ve Bir Şiir :

SEVGİ SALLANGAÇLARI

Bütün seni sevdiğim salangaçlar durdu içimde
İpince bir duvar şimdi gözlerimde
Upuzak bir mavi bulutta uçuyor kuşlar
Kınayarak yaşayıtlarını Tanrıya

Bütün seni seven sallangaçlar trakk kırıldı beynimde
Şimdi ayrılıktan buz duvarları aramızda
Ve en sevilgen hatıraları dökerken denizlere
Seni unutuyorum bütün zamanlar için

B. İ. ROGOVALI

AMBULANS SERVİSİ

47 77 44

YAKININIZ — YAKINIMIZDIR

Hastalarınıza karşı sizin kadar hassasız.

Dr. Sedat Pınar'ın mesuliyetinde ilk yardım teçhizatlı

ÖZEL AMBULANS'larımız hizmetinizdedir.

Güney: 82

FUAT TEKÇE GÜNEY'de

Türkiye ve dünya radyo - televizyon ve basınında adını yakından bildiğiniz sayın FUAT TEKÇE, halen Almanya'da, Alman radyo ve basınında görevli bulunmaktadır.

Geçen ay İstanbul'a geldiğinde görüştüğümüz sayın TEKÇE, derginizi de beğendi ve GÜNEY'i Almanya'da temsil edeceğine sözverdi. İlk yazısını önümüzdeki sayımızda sunacağımızı umuyoruz.

GOETHE'den

DÜŞÜNCELER — ÖZDEYİŞLER

— Kişi, salt kendiyile eşit çizgide olanlarla bitişebilir. Ama, giderek, onlardan da kopmak gereksinmesini, zorunluğunu duyar. Nedeni de şu: Kimse katlanamaz ya-nıbaşındakiyle eşitlenmeyi..

— Kökeninde ürküler yatan bir «din», ne gerçekten benimsenir, ne de gerçek bir saygı uyandırır.

— Doğa, gizini insanoğluna açıkladı mıydı, bundan birçok yararlanan, sanattır.

— Bir eldili bilmiyenler, özdillerini de gereğince bilemezler kanısındayım.

— İNSANLIK ha? Alabildiğine soyut bir kavram bu. Gerçekte varolan salt BİREY'dir.

— Katı gereksinmeler yüceltir kişiyi; yumuşakçaları ise alçaltır.

— Genellikle yaşamın ve gençliğin şöyle bir durumu var: Davranış yöntemini, boğuş sona erince öğreniyorlar ancak.

— Sanatın varoluş nedeni soyluluk taşır zaten.. İşte, bu yüzden de, sanatçı bayağı sanılandan kaçınmaz; ona eğilmekle soylu kılmış olur.

— Kendime ve dış acuna olan ilgimi tanımam: İşte benim gerçeğim! Sizininki bambaşka nitelikte olabilir; ama, o da kesin bir gerçektir: sizin gerçeğiniz!

Çeviren: N. T.

olan - biten

— Karikatürist dostlarımızdan Semih Balcıoğlu ile Ferruh Doğan'ın kayınpederleri vefat etti. GÜNEY acılarını paylaşıyor, başsağlıkları diler.

— Edip Cansever, Bebekte kiraladığı ev uğruna hem Şişli'deki katını, hem de Fenerbahçe'deki villasını boşladı. Ama yine de — minyatür kot-rasına atladığı gibi — soluğu sık sık Dalyan'da alıyor.

— Başkurdistan'lı Türk ozanlardan Mustafâ KERİM'in «Taşdaki Çiçek» adlı betiği yakında Habora Yayınları arasında çıkacak.

— Almanya'nın en ünlü sanat dergilerinden AKZENTE 70'in son sayısında Nâzım Hikmet'in Orhan Veli'nin, Melih Cevdet'in, Metin Eloğlu'nun

şiiirlerine de geniş yer verilmiş. — Oktay Rifat, eşi ve oğluy-la uzunca bir yurtiçi gezisini yeğlediler bu yaz; tüm Marmara, Ege, Akdeniz sahillerini kapsayan bir gezi bu.

— Değerli genç ressamlarımızdan Utku Varlık, 4 yıllığına Paris'e gitti.

— İlhan Berk'in Bodrum'da yeni bir barınak edindiğini duymayan kalmadı. Peşpeşe çağrılar yolluyor dostlarına. Bu çok içten çağrılardan birine kavuşan Metin Eloğlu, şöyle bir yanıt göndermiş Berk'e: «Sagol, İlhan'cıgım; tezce gelmeye Nur'u da ayarttım ya, orada bulunmadığın tarihi tezce bildiriver lütfen.»

— Avni Öztüre de Hereke — Yarımca arası bir dağ satın aldı; salt sanatçı dostlarına peşkeş çekiyor evinin sağını solu-

nu ve de 40 para arsa ücreti istemedi...

— Ozan Sadık Deniz yeni ve ilginç bir yapıtı tüm yaz boyu emek vererek bütünledi, bu ay içinde yayınlanacak: Divân Şiirini günümüz türkçesinde sunan büyücek bir yapıt bu.

— Lerzan Öke, her ayın ilk ikindisinde sanatçı ve gazeteci dostlarının Taksim'de yeni açılan KAFE — BULVAR'da uğurluyor. Bu bitişirici toplantıları kıs boyuna da sürdürecekmiz.

— Talât S. Halıman, «Çağdaş Türk Şiirleri» adıyla bir güldeste hazırlıyor İngilizce; Ame-

rika'da yayınlanacak önümüzdeki yıl başı.

— Değertli seramik sanatçımız Jale Yılmazbaşar Ertugan 16 — 22 ağustosta İrlanda'da açılan ve 62 ülkenin katıldığı Bienal'de Türkiye'yi temsil etti, konferanslar verdi.

— Silifke'ye bağlı Taşucu Balıkçılık Kooperatifi'nin düzenlediği ve ziraat Odası ile 30 kooperatifin desteklediği «kooperatifler Bayramı»nda, ressam dostumuz Sayan Gökçek'de konuktu. Taşucu'nun denizini, balıklarını, balıkçıları anlatmakla bitiremiyor.

GÜLDESTE ŞİİR EKİMİZ TAMAMLANDI

GÜNEY'in 36'ncı sayısıyla 12'nci ve son formasını sunduğumuz GÜLDESTE, yayını tamamlamış bulunuyor. Tanınmış - tanınmamış, ama tutarlı bir şiir düzeyine varmış tüm yetenekli şairlerimizden yaptıklarını kapsayan, ünlü ressamlarımızın desenleriyle süslenen 192 sayfada 131 şairin 243 şiiri, bize gelen yüzlerce şiir arasından titizlikle seçilmiştir.

Aşağıda, «alfabetik» sıra ile adlarını ve şiirlerinin sayfa numaralarını gördüğünüz şairlerimizden 17' si, ölmüş sanatçılarımızın anılarına saygı niteliğindedir.

Ahmet Anaç 160, A. Halim Ugurlu 83, Ahmet Haşım 130, A. Haydar Karahacıoğlu 153, Ahmet Nadir Caner 102, Ahmet Tancar 92, A. İbrahim İslamoğlu 186, Alev Güçlü 124, Ali Aydın 12, 47, 57, 68, 140, 176, Ali Çapan 6, 48, 144, 188, Alimoğlu 13, 44, 75, Alişan Özdemir 27, Ali Şentürk 139, Aşık İkrânî 2, Avram Ventura 4, 64, 69, 106, 159, Aydın Karasüleymanoğlu 119, Aydın Yalkut 138, 169, Ayhan İter 103, Ayşegül Kahramankaptan 137, Ayten Uyan 47, 56, 90, 151, 182, Azmi Zade Hâletî 82, Baki 98, Bayram İbrahim Rogovalı 28, 87, 100, 123, 140, 154, 171, Bediâ Bahadırî 45, Behçet Kemal Çağlar 34, Bilge Balkan 16, Caner Yiğit 170, Celâl Sahir (Erozan) 178, Cevdet Paşa 114, Çetin Boğa 20, Demir Özgen 29, 59 Erhan Tıglı 37, 67, Ertan Doğan 73, Ertuğrul Kırkoçoğlu 24, 174, Ertuğrul Oğuz 141, Eşref 114, Faruk Yıldızlı 54, Furuzan Davran 74, 85, Güngör Özmen 121, Günşin Asral 53, 122, Günzün Ege 21, Halit Çelikoglu 14, 40, Halûk Aysoysal 30, Hüseyin Atabaş 9, 80 Hüseyin Yurttaş 155, İbrahim Yıldırım 150, İhsan Topçu 32, 72, 108, 186, İlham Çoğlu 76, 86, İsa Kayacan 42, İsmail Yılmaz 28, İsmet Ergin 156, İsmet Kemal Karadayı 163, İsmet Yergin 125, İzzet Kılıçlı 4, İtîr Gürdemirel 24, 39, 54, 74, 85, 154, 168, Kemâlettin Kâmi Kamu 82, Kenan Güner 45, 109, Mahir Ersin Germeç 148, Mehmet Akif Tuncay 22, 105, 152, 173, Mehmet Ali Temel 26, Mehmet Atilla Maraş 176, Mehmet Bozkurt 70, 89, 157, 174, Mehmet Karabulut 172, Mehmet Salihoglu 35, Mehmet Yaşar Bilen 107, Mehmet Zeki Akdağ 61, Memet İbrahim Sun 120, M. Ragıp Ertuğrul 15, Meral Divitçi 62, Merâl Kızıltan 13, 58, 75, 89, 111, 123, 134, 153, 170, M. Erdal Erdül 26, Metin Eloğlu 115, Mevânâ Celâleddini Rumi 50, Mevlüt Carcurum 112, Mine Özyılmaz 110, Muammer Hacıoğlu 103, Mustafa Akal 77, 126, Mustafa Çakmak 8, 36, 71, Muzaffer Özol 143, 168, Muzaffer Tayyip Uslu 146, Nadir Şener 7, 41, 71, 152, 183, N. Doğan Doğancıoğlu 25, Nedim Orta, 118, 131, 148, Neriman Örsel 68, 160, Nev'i 130, Nevin Sevgin 46, 91, Nigâr Hanım 98, Nihat Ötorun 62, Nuri Kırıcıoğlu 31, Nurten Aras 44, Nur Türetken 20, 99, Nuşin Kavukçuoğlu 55, 36, Oğuz Tansel 100, Orhan Çekiç 11, 121, 149, 169, 184, Orhan Veli 18, Ömer Aşıcı 78, 95, 122, 136, 158, 181, Ömer Bedrettin Uşaklı 66, Ömer Nida 57, Ömer Selâhattin Demirci 30 Özcan Kandemir 56, 73 Özdilek Erdem 116, Pelin İz Erdem 14, 41, Piyale Gönültaş Duru 3, 39, 52, 165, 180, Rezan Delî 185, Rezan Şenocak 23, Sadık Deniz 51, Sefer Öztürk 142, 172, Sevgi Balın Arısan 60, 86 Sinâ Akyol 53, 104, Siyami Özel 101, 147, Şahin Candır 150, Şükran Tülin 63, Tahsin Şentürk 10, 55, 80, 102, Tayyibe Karagöz 182, Tefvik Fikret 162, Tuncer Önal 25, 87, Turgut Güngör 119, 155, Turhan Oktay 187, Uğur Kalem 63, Ümit Yaşar 19, Ünal Yürekli 5, 93, 128, 166, Vasfi Mahir Kocatürk 146, Vedat Güler 28, 38, 70, 94, 127, 183, Yalvaç Ural 96, 133, 175, Yaprak Çatıkkaş 110, 137, 171, 185, Yıldız Akıncı 84, 135, 157, 167, Yılmaz Peker 88, Zeki Uluruh 111, Ziya Mısırlı 29, 43, Ziya Osman Saba 50, Zülfükâr Sezen 79.

MUTLULUK
DOLU
GÜNLER
SİZİN
OLSUN

**TÜRKİYE
HALK
BANKASI**

Bütün bankacılık hizmetleri için emininde olan Türkiye HALK BANKASI, size daha iyi hizmet edebilmek için hizmetlerini - IBM makineleri ile teçhiz etmiştir. Çalışmalarımızda "Emniyet ve Sürat" parolamızdır.

**Hayatınızın
her devresinde
huzur
ve güven**

İçinde
olabilmeniz için...

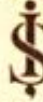

tasarruflarınızı

AKBANK ta
toplayınız.

Güney: 84

BİLÜMUM BANKA MUAMELELERİ İÇİN

TÜRKİYE **BANKASI**
hizmetinizdedir

Unvan Müdürlük - Ulus Meydanı (Ankara)

CARİ HESAPLAR • HAVALE • TİCARİ SENETLER • KREDİ MEKTUPLARI
• KEFALET MEKTUPLARI • DÖVİZ ALIM VE SATIMI • SEYAHAT
ÇEKLERİ • İTHALAT AKREDİTİFLERİ • KİRALIK KESALAR • v. s.

DÜNYANIN HER TARAFINDA MUHABİRLERİ VARDIR

Güney: 85-6

bütün
tasarruflarınız
için.

HER YERDE HER ZAMAN
TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ZİRAAT BANKASI

Güney: 86

Basın: 60101 - A. 20130

**TÜRKİYE
GARANTİ BANKASI
A. Ş.**

KURULUŞU: 1946

Sermayesi ve ihtiyatları yekûnu:

50.000.000. — lira

YURT İÇİNDE 139 ŞUBE
TASARRUF MEVDUATINDA HARBİYE
ve FENERBAHÇE'DE TAM KONFORLU
APARTMAN DAİRELERİ VE ZENGİN
PARA İKRAMİYELERİ

GARANTİ BANKASI

Güney: 87

güney güney güney güney güney güney

Sahibi ve Sorumlu Yönetmeni: ATIF ÖZBİLEN — Yazışma ve Posta Havalesi: Atif Özbilen, P.K. 1353 İstanbul — Ebusuut
Cad. Erdoğan Sok. No 6/8 Sirketl. Tel: 26 26 85 — Akbank Beşiktaş Şb. Hesap No. 22787 — Diziği: Yeni Gür Matbaası,
Tel: 26 64 84; Baskı: Haşmet Basımevi — Abone: Yıllık 30, altı aylık 15 TL.